

VLADA CRNE GORE

MINISTARSTVO PRAVDE

Postovani,

na osnovu javnog poziva Ministarstva pravde u Vladi Crne Gore na učešće u javnoj raspravi o Nacrtu zakona o zaštiti od nasilja u porodici, Akcija za ljudska prava i Sigurna zenska kuca dostavljaju u prilogu svoje komentare na Nacrt zakona.

Osnovne primjedbe su sljedeće:

1. Neophodno je propisati uspostavljanje **komisije za nadzor nad primjenom zakona**, u kojoj bi bilo i predstavnika NVO, a koja bi redovno razmatrala izvještaje institucija i NVO koje se bave zaštitom žrtava porodičnog nasilja i predlagala potrebna poboljšanja zakona ili njegove primjene u praksi; neophodno je i obezbijediti dovoljna sredstva za primjenu zakona i posebno, uspostaviti **Fond za podršku žrtvama domaćeg nasilja**, za koji bi se sredstva izdvajala iz budžeta i donacija.
2. Neophodno je **propisati obaveze državnih institucija za donošenje propisa za sprovođenje zakona** (u hrvatskom zakonu to su „provedbeni propisi“); konkretno, ministar unutrašnjih poslova u određenom roku treba da propiše način sprovođenja zaštitnih mjera iz njegove nadležnosti i plan obuke službenika MUP-a za njihovu odgovarajuću primjenu; ministar zdravlja da u određenom roku propiše način i mjesto sprovođenja mjere psihosocijalnog tretmana i plan obuke nadležnih za primjenu te mjere, i sl.
3. Potrebno je **preispitati formulacije prekršaja propisanih ovim zakonom u odnosu na krivična djela** propisana Krivičnim zakonom CG, i to: Nasilje u porodici (čl. 220, st. 1, 2 i 3), Zlostavljanje i mučenje (čl. 167, st. 2); Ugrožavanje sigurnosti (čl. 168); Zapuštanje i zlostavljanje maloljetnog lica (čl. 219); Napuštanje nemoćnog lica (čl. 156), kako bi se spriječilo uvođenje blažih kazni za krivična djela od znatne društvene opasnosti, odnosno dvostruko kažnjavanje za isto djelo, što bi predstavljalo kršenje načela *ne bis in idem*, ljudskog prava na zabranu dvostrukog suđenja i kažnjavanja u istoj stvari.
4. **Proširiti** krug lica na koja se zakon primjenjuje (čl. 3), kao i oblike nasilja koje obuhvata (čl. 8).

Slijedi preciziranje navedenih primjedbi i navođenje ostalih, prema pojedinim članovima.

NACRT

ZAKON O ZAŠTITI OD NASILJA U PORODICI

I OSNOVNE ODREDBE

Predmet zakona

Član 1

Ovim zakonom uređuje se zaštita od nasilja u porodici (u daljem tekstu: zaštita), zaštitne mjere, postupak za određivanje tih mjera i druga pitanja od značaja za zaštitu.

Predlog: U stavu 2 dodati „svrhu“ zakona, tako da naslov glasi „Predmet i svrha zakona“, a stav 2:

„Zakon se donosi u cilju suzbijanja i sprječavanja nasilja prvenstveno nad ženama, koje u društvu preovladava kao oblik nedozvoljene diskriminacije po osnovu pola. Nijedan običaj, tradicija, vjerski obred ili političko ubedenje ne može se isticati kao opravdanje za nasilje nad ženama, djecom i drugim članovima porodice.“

Komentar: Preporuke UN insistiraju na tome da se nasilje nad ženama istakne kao oblik nedozvoljene diskriminacije po osnovu pola koje predstavlja kršenje ljudskih prava; da se naglasi da je nasilje nad ženama neprihvatljivo i da je njegovo eliminisanje obaveza države i da se izričito propiše da se nijedna tradicija, običaj i sl. ne može isticati u odbranu nasilja (vidjeti u prilogu u elektronskoj formi: *United Nations, Good practices in legislation on violence against women, Report of the expert group meeting, Vienna, 26-28 May 2008, str. 13, okvir i komentar*).

Nasilje u porodici

Član 2

Nasilje u porodici (u daljem tekstu: nasilje), u smislu ovog zakona, je činjenje ili nečinjenje člana porodice kojim se ugrožava fizički, psihički, polni ili ekonomski integritet, mentalno zdravlje i spokojstvo drugog člana porodice, bez obzira na mjesto gdje je učinjeno.

Predlog: Moguće je naš gornji predlog da se „nijedan običaj...“ itd. ne može opravdati nasilje, staviti u stav 2 ovog člana.

Članovi porodice

Član 3

Članovima porodice u smislu ovog zakona smatraju se:

- bračni drugovi ili bivši bračni drugovi, njihova djeca i djeca svakog od njih;
- vanbračni partneri ili bivši vanbračni partneri bez obzira na trajanje vanbračne zajednice, njihova djeca i djeca svakog od njih;
- krvni srodnici i srodnici iz potpunog usvojenja u pravoj liniji bez ograničenja, a u pobočnij liniji zaključno sa četvrtim stepenom;
- srodnici iz nepotpunog usvojenja;
- tazbinski srodnici zaključno sa drugim stepenom u bračnoj ili vanbračnoj zajednici;
- lica koja žive u istom porodičnom domaćinstvu bez obzira na srodstvo;
- lica koja imaju zajedničko dijete ili je dijete začeto;

Predlog: u posljednjoj alineji dodati „**lica koja su bila ili su još uvijek u emotivnoj ili seksualnoj vezi, bez obzira na to jesu li živjela u istom domaćinstvu**“.

Komentar: U praksi se pokazuje da je neophodno obezbijediti zaštitu od ovakve vrste nasilja i onim licima koja ne žive u zajedničkom domaćinstvu, i treba im omogućiti zaštitu bez obaveze dokazivanja postojanja vanbračne zajednice, odnosno postojanja seksualnog odnosa, što se može obezbijediti gornjom formulacijom. U tom smislu treba imati u vidu iskustvo Austrije, u kojoj se glavna odbrana nasilnika svela na poricanje postojanja veze, odnosno seksualnog odnosa kao „dokaza“ postojanja veze, čime se teret dokazivanja suprotnog svaljivao na žrtvu nasilja (vidjeti u prilogu, u elektronskoj formi: United Nations, Good practices in legislation on violence against women, Report of the expert group meeting, Vienna, 26-28 May 2008, str. 27; takođe, „A framework for model legislation on domestic violence“, Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences, Ms. Radika Coomaraswamy, submitted in accordance with Commission on Human Rights resolution 1995/85, tač. 7)

Pravo na pomoć i socijalnu zaštitu

Član 4

Žrtva nasilja (u daljem tekstu: žrtva) ima pravo na psihosocijalnu i pravnu pomoć i socijalnu zaštitu u skladu sa zakonom.

Predlog:	- ispred riječi „zakonom“, dodati „ ovim “, ili poslije riječce „sa“ precizirati na koje se sve zakone misli. - dodati pravo na finansijsku pomoć dok traje ugroženost od nasilja i pravo na zdravstvenu zaštitu.
Komentar:	treba imati na umu da u cilju pružanja djelotvorne zaštite žrtvi domaćeg nasilja treba i samoj žrtvi, kao i onima koji je zastupaju, sva njena prava treba učiniti što jasnijim i pristupačnijim, pa u tom cilju ovaj zakon, kao „krovni zakon“ treba da direktno usmjerava na sve ostale propise koji obezbjeđuju različita prava za žrtvu.

Institucije koje se bave zaštitom

Član 5

Organ uprave nadležan za policijske poslove (u daljem tekstu: policija), sud, državno tužilaštvo, centar za socijalni rad ili druga ustanova socijalne i dječje zaštite, zdravstvena ustanova, kao i drugi organ ili ustanova koja se bavi zaštitom dužna je da u okviru svojih ovlašćenja pruži potpunu i koordiniranu zaštitu.

Nevladina organizacija, drugo pravno i fizičko lice mogu pružiti zaštitu u skladu sa zakonom.

Hitnost postupka i zaštita djeteta

Član 6

U postupcima koji se odnose na zaštitu organi i ustanove iz člana 5 stav 1 ovog zakona, dužni su da postupaju hitno, vodeći računa da su interes i dobrobit djeteta koje je žrtva prioritet u tim postupcima.

Komentar:	- voditi računa da se hitnost obezbijedi propisivanjem rokova u narednim članovima, inače se hitnost neće postići, kao što se ne postiže ni u drugim sudskim postupcima u kojima je načelno propisana.
------------------	--

Upotreba rodno osjetljivog jezika

Član 7

Izrazi koji se u ovom zakonu koriste za fizička lica u muškom rodu podrazumijevaju iste izraze u ženskom rodu.

Predlog/Komentar:- u skladu sa obavezom iz Zakona o rodnoj ravnopravnosti, koristiti ili rodno neutralne izraze, ili izraze i u ženskom rodu. Sve je stvar sticanja navike i volje da se postojeće zakonske obaveze primjenjuju.

II POMOĆ I ZAŠTITA

Oblici nasilja

Član 8

Ugrožavanjem fizičkog, psihičkog, polnog ili ekonomskog integriteta, mentalnog zdravlja i spokojstva drugog člana porodice smatra se ako član porodice:

- upotrijebi fizičku silu, bez obzira da li je nastupila tjelesna povreda drugog člana porodice;
- prijeti napadom ili izaziva opasnost koja može prouzrokovati osjećaj lične nesigurnosti ili psihički bol drugog člana porodice;
- verbalno napada, psuje, naziva pogrđnim imenom i na drugi način vrijeđa drugog člana porodice;
- ograničava drugom članu porodice slobodu komuniciranja sa trećim licima;
- polno uznemirava drugog člana porodice;
- uhodi i na drugi način grubo uznemirava drugog člana porodice;
- oštećuje ili uništava imovinu drugog člana porodice ili pokušava da to učini;
- uskraćuje osnovna sredstva za egzistenciju drugom članu porodice;
- drskim ponašanjem ugrožava porodični mir člana porodice sa kojim ne živi u porodičnoj zajednici.

Ugrožavanjem iz stava 1 ovog člana smatra se i ako član porodice ne vodi dovoljnu brigu o ishrani, higijeni, odijevanju, medicinskoj pomoći ili redovnom pohađanju škole ili ne sprječava dijete u štetnom druženju ili skitnji ili prosjačenju ili krađi ili na drugi način u većoj mjeri zanemaruje podizanje i vaspitanje djeteta.

<i>Predlog:</i>	- u drugom redu, riječi „smatra se ako“ zamijeniti riječima „ smatraće se posebno ako “;
<i>Komentar:</i>	Na ovaj način obezbjeđuje se da mogući zabranjeni oblici nasilja ne budu propisani kao <i>numerus clausus</i> , već da se zakonom dozvoli da je i na drugi način nasilje primjenjeno odnosno da je njime prećeno. To je i izričita preporuka UN (vidjeti u prilogu, u elektronskoj formi: United Nations, <i>Good practices in legislattion on violence against women, Report of the expert group meeting, Vienna, 26-28 May 2008, str. 25 – Defining forms of violence against women</i>).
<i>Predlog:</i>	- dodati alineju s tekstom „ iscrpljuje radom, uskraćivanjem sna i drugog odmora “.
<i>Komentar:</i>	- iskustvo NVO pokazuje da je navedeni oblik nasilja čest u seoskim područjima u Crnoj Gori.
<i>Predlog:</i>	- u alineji „prijeti napadom ili izaziva opasnost koja može prouzrokovati osjećaj lične nesigurnosti ili psihički bol drugog člana porodice“, dodati u zagradi „ prijeti izbacivanjem iz stana, oduzimanjem djece, ugrožavanjem života, sigurnosti ili privatnosti članova porodice i drugih bliskih lica “
<i>Komentar:</i>	- preciziranje smatramo potrebnim u cilju nedvosmislene primjene zakona.
<i>Predlog:</i>	- dodati alineju „ prinudava na brak “
<i>Komentar:</i>	- iskustvo NVO pokazuje da je i ovaj oblik nasilja prisutan u porodicama u Crnoj Gori, a to izričito preporučuje i UN (vidjeti u prilogu, u elektronskoj formi: United Nations, <i>Good practices in legislattion on violence against women, Report of the expert group meeting, Vienna, 26-28 May 2008, str. 25 – Defining forms of violence against women – u okviru harmful practices</i>)
<i>Predlog:</i>	- u alineji 6, ispred riječi „imovinu drugog člana porodice“ dodati „ zajedničku imovinu ili “.
<i>Predlog:</i>	- u stavu 2, ispred riječi „član porodice“ dodati riječi „ odrasli član porodice, roditelj ili staratelj “.

Dužnost prijavljivanja nasilja

Član 9

Državni organ, drugi organ, zdravstvena, obrazovna i druga ustanova i nevladina organizacija dužni su da prijave policiji učinjeno nasilje za koje saznaju u vršenju svoje nadležnosti ili djelatnosti.

Prijavu o učinjenom nasilju dužno je da policiji podnese odgovorno lice u organu, ustanovi ili organizaciji iz stava 1 ovog člana, kao i zdravstveni i socijalni radnik, nastavnik, vaspitač i svako fizičko lice koje sazna za učinjeno nasilje u obavljanju svojih poslova.

Sud i policija su dužni da obavijeste centar za socijalni rad ako je žrtva dijete.

Predlog:

- iz stava 1, poslije riječi „druga ustanova“ **brisati riječi „i nevladina organizacija“**.
- u stavu 2 brisati riječi poslije „fizičko lice“.
- poslije stava 2 dodati stav 3 koji glasi: „obaveza prijavljivanja nasilja ne odnosi se na osoblje nevladinih organizacija koje pružaju pomoć žrtvama nasilja“.

Komentar: - u cilju pružanja podrške žrtvama porodičnog nasilja, nevladine organizacije moraju biti u prilici da uživaju povjerenje žrtava, koje je neophodno obezbijediti na način da se NVO oslobode dužnosti prijavljivanja nasilja. UN preporuke navode da žrtvu ne treba uslovljavati prijavom nasilja policiji da bi joj se omogućio pristup zdravstvenim uslugama i uslugama savjetovanja (United Nations, *Good practices in legislattion on violence against women, Report of the expert group meeting*, Vienna, 26-28 May 2008, str. 35).

Predlog: - iz stava 3 **brisati riječi „ako je žrtva dijete“** i umjesto toga dodati „o svakom slučaju prijavljenog nasilja“.

Komentar: Ako centar za socijalni rad bude obaviještavan o nasilju samo u slučaju kada je žrtva dijete, potpuno se obesmišljava njegova funkcija predviđena u članu 11.

Hitna intervencija

Član 10

Nakon saznanja za nasilje, policija će bez odlaganja preduzeti radnje i mjere u cilju zaštite žrtve, u skladu sa Zakonom o policiji, Zakonom o prekršajima, Zakonikom o krivičnom postupku i ovim zakonom.

Centar za socijalni rad, odnosno druga ustanova socijalne i dječje zaštite, zdravstvena ustanova, kao i drugi organ ili ustanova koja se bavi zaštitom dužni

su da bez odlaganja pruže zaštitu i pomoć žrtvi u skladu sa svojim nadležnostima.

Organ, ustanova ili organizacija iz stava 2 ovog člana, dužni su da vode brigu o svim potrebama žrtve i omoguće joj pristup svakom obliku pomoći i zaštite.

Plan pomoći žrtvi

Član 11

Centar za socijalni rad obrazuje stručni tim od predstavnika te ustanove, organa i službi lokalne uprave, policije, nevladinih organizacija i stručnjaka koji se bave pitanjima porodice, radi utvrđivanja plana pomoći žrtvi i koordinacije aktivnosti u procesu pomoći žrtvi, u skladu sa njenim potrebama i izborom.

Radi sprovođenja aktivnosti iz stava 1 ovog člana, stručni tim može obrazovati i drugi organ, ustanova ili organizacija koja se bavi zaštitom.

Predlog: - dodati stav 4 kojim propisati da ministar rada i socijalnog staranja donosi propis kojim određuje sadržaj plana pomoći žrtvi.

* * *

Predlog: - propisati poseban član pod nazivom „Nevladine organizacije za zaštitu od nasilja“

„Država će dodjeljivati koncesije za vršenje javne službe za sprječavanje nasilja u porodici organizacijama sa iskustvom pružanja zaštite žrtvama porodičnog nasilja.

Država obezbjedjuje dovoljan broj kapaciteta - smještaj, ishranu, neophodne namirnice i sredstva za ličnu higijenu u sigurnim kucama i sklonistima za zrtve nasilja u porodici.

Sredstva za rad organizacija kojima je dodjeljena koncesija obezbjeđuju se iz Fonda za podršku žrtvama nasilja u porodici.“

Komentar: - nevladine organizacije koje godinama pružaju podršku i utočište ženama i djeci žrtvama porodičnog nasilja stekle su i povjerenje građana i izuzetno iskustvo u pomoći žrtvama ove specifične vrste nasilja. Po uzoru na slična uporedna rješenja,

njihovo djelovanje bi trebalo da finansira država, s obzirom da ove organizacije vrše službu od posebnog javnog interesa.

Socijalna zaštita

Član 12

Socijalna zaštita žrtvi obuhvata materijalnu i nematerijalnu pomoć, smještaj i usluge socijalnog rada, u skladu sa zakonom kojim se uređuju prava iz socijalne i dječje zaštite.

Predlog: - U stavu 2 dodati: „Bliže uslove za obezbjedjenje prava iz ovog člana propisuje organ državne uprave nadležan za poslove socijalnog staranja“.

- U posebnom članu dodati:

- a) pravo na finansijsku pomoć dok traje ugroženost od nasilja;
- b) pravo na odgovarajuću medicinsku pomoć;
- c) obezbijediti zaštitu od otkaza radnog odnosa za žrtvu nasilja u slučaju da se ona ne pojavi 5 radnih dana na poslu.

Komentar: - Vidjeti u prilogu, u elektronskoj formi, United Nations, *Good practices in legislation on violence against women, Report of the expert group meeting*, Vienna, 26-28 May 2008, str. 36 – *Support for the survivor in her employment*, str. 37 *Financial support for the survivor*, itd.

Pravna pomoć

Član 13

Pravna pomoć podrazumijeva upućivanje na nadležne organe, radi ostvarivanja zaštite i drugih prava, u skladu sa zakonom.

Ukoliko žrtvi, zbog materijalnih mogućnosti ili drugih razloga, pravna zaštitu nije dostupna, pravna pomoć joj se pruža u skladu sa zakonom kojim se uređuje pružanje besplatne pravne pomoći.

- Predlog:**
- dodati stav 1: „**Žrtva nasilja u porodici uvijek ima pravo na besplatnu pravnu pomoć.**“
 - dodati stav 2: „**Žrtvi koja ne razumije ili ne govori jezik u službenoj upotrebi u Crnoj Gori, obezbijediće se i besplatna pomoć prevodioca.**“
 - Stav 3, koji treba da postane član 2 treba da precizira lice/organ nadležno da upućuje i kome upućuje, i takođe da naglasi da pravna pomoć podrazumijeva „i“ upućivanje na nadležne organe, a ne samo upućivanje.
 - Dodati stav koji glasi: „**U slučaju nasilja u porodici, smatraće se da opravdani interes stranke iz čl. 168 i 169 ZPP i čl. ZKP uvijek zahtijeva da sud odredi kvalifikovanog punomoćnika o trošku države.**“

Komentar: - Jedan od osnovnih razloga zbog kojih žrtva domaćeg nasilja, po pravilu žena, ne koristi svoja zakonska prava koja se ostvaruju pred sudom, je nedostatak finansijskih sredstava za pristup sudu, prevashodno za kvalifikovanog punomoćnika. S obzirom da Zakon o pravnoj pomoći još uvijek nije donijet, potrebno je da zakon uputi na postojeće članove zakona o parničnom i krivičnom postupku, koji propisuju mogućnost obezbjeđivanja advokata stranci pod uslovom postojanja „opravdanog interesa“ i opšteg imovinskog stanja koje ne dozvoljava angažovanje advokata. Takođe, mora se voditi računa o žrtvama koje ne razumiju jezik u službenoj upotrebi u Crnoj Gori, a kojima se mora obezbijediti besplatna pomoć stručnog i nepristrasnog prevodioca (United Nations, *Good practices in legislation on violence against women, Report of the expert group meeting, Vienna, 26-28 May 2008, str. 44 – Free legal aid, interpretation and court support...*)

Obezbjeđenje žrtve

Član 14

Policijski službenik je dužan, na zahtjev žrtve, da je prati u stan ili drugi stambeni prostor prilikom uzimanja ličnih stvari koje su joj neophodne u svakodnevnom životu.

Radnja iz stava 1 ovog člana može se izvršiti i radi obezbjeđenja privremenog smještaja i zbrinjavanja žrtve.

Predlog: - iz stava 1, red 1, izbaciti riječi „na zahtjev žrtve“.

Komentar: - poučeni iskustvom u sličnim situacijama, vjerujemo da žrtva neće umijeti da zahtjeva praćenje od strane policajaca, a da je moguće da joj oni to ni ne ponude, čekajući da ona to zahtijeva.

Povjerljivost postupanja

Član 15

Organ, ustanova, organizacija i lice iz člana 5 ovog zakona dužno je da čuva povjerljivost informacija i obezbijedi zaštitu ličnih podataka, u skladu sa zakonom.

Predlog: - dodati stav 2: „Podaci koji se odnose na nasilje u porodici su tajni i mogu se objavljivati samo uz saglasnost žrtve.”

Komentar: - ovakav stav je koristan zbog pojašnjenja obaveze propisanje stavom 1.

Povjerljivo lice

Član 16

Žrtva može izabrati povjerljivo lice iz organa, ustanove, nevladine organizacije i drugog pravnog lica i fizičko lice koje pruža zaštitu, koje će prisustvovati svim postupcima i radnjama u vezi zaštite.

Nadležni organi su obavezni da omoguće prisustvo povjerljivog lica u svim postupcima i radnjama u koje je uključena žrtva, a koji su u vezi sa odnosima u porodici.

Predlog: - dodati stav 3 u kome bi se propisalo obavezno imenovanje osobe, iz sastava nadležnih organa, za praćenje ponašanja nasilnika kojem je od strane nadležnog organa izrečena sankcija.

Komentar: - S obzirom da se u praksi pokazalo da nasilnici često ponavljaju nasilje, neophodno je imenovati državnog službenika za provjeru poštovanja sudske ili odluke drugog nadležnog organa, radi blagovremene intervencije i prvenstveno sprječavanja ponavljanja nasilja.

Multidisciplinarni tim i princip saradnje

Član 17

Radi organizovanja, praćenja i unaprjeđenja koordinirane i efikasne zaštite organ i ustanova iz člana 5 stav 1 ovog zakona može obrazovati tim od stručnjaka iz oblasti socijalne i dječje zaštite, zdravstvene zaštite, pravosuđa, policijske zaštite, zaštite ljudskih prava i sloboda, kao i predstavnika nevladinih organizacija koje se bave zaštitom.

Predlog: - dodati i predstavnike obrazovnih ustanova u slučajevima kada su žrtve nasilja djeca.

Strategija zaštite

Član 18

Mjere za unaprjeđenje socijalne i druge zaštite utvrđuju se Strategijom zaštite od nasilja u porodici (u daljem tekstu: Strategija) koju čine programi za njeno sprovođenje.

Strategiju donosi Vlada Crne Gore.

Programe iz stava 1 ovog člana realizuju organi, ustanove, organizacije i lica iz člana 5 ovog zakona.

Sredstva za finansiranje programa iz stava 1 ovog člana obezbjeđuju se iz budžeta, sredstava subjekata koji učestvuju u realizaciji programa i donacija.

Predlog: - u stavu 2, poslije riječi „Crne Gore“ dodati „ , u roku od 3 mjeseca od stupanja na snagu ovog zakona“ .
- dodati stav u kojem će se propisati osnivanje **Fonda za podršku žrtvama nasilja u porodici**, a koji bi se finansirao iz budžeta i donacija (vidjeti slično pozitivno iskustvo Gane, čijim je Zakonom o domaćem nasilju 2007. godine takav fond uspostavljen - United Nations, *Good practices in legislation on violence against women, Report of the expert group meeting*, Vienna, 26-28 May 2008, str. 37).

III ZAŠTITNE MJERE

Svrha zaštitnih mjera

Član 19

Zaštitna mjera se izriče radi sprječavanja i suzbijanja nasilja, otklanjanja posljedica učinjenog nasilja i preduzimanja efikasnih mjera prevaspitanja člana porodice koji je učinio nasilje (u daljem tekstu: učinilac nasilja) i otklanjanja okolnosti koje pogoduju ili podstiču vršenje novog nasilja.

Vrste zaštitnih mjera

Član 20

Učiniocu nasilja može se izreći jedna ili više zaštitnih mjera:

- udaljenje iz stana ili drugog stambenog prostora (u daljem tekstu: udaljenje iz stana);
- zabrana približavanja;
- zabrana uznemiravanja i uhođenja;
- obavezno liječenje od zavisnosti;
- obavezni psihosocijalni tretman.

Organ i ustanova iz člana 5 stav 1 ovog zakona, dužni su da učiniocu nasilja pruže odgovarajuće informacije o njegovim pravima.

Udaljenje iz stana

Član 21

Udaljenje iz stana može se izreći učiniocu nasilja koji sa žrtvom živi u stanu ili drugom stambenom prostoru, bez obzira na svojinska i druga prava učinioca nasilja i žrtve na stanu ili drugom stambenom prostoru, ako postoji opasnost da ponovo učini nasilje.

Učinilac nasilja kome je izrečeno udaljenje iz stana dužan je da odmah napusti stan ili drugi stambeni prostor.

Udaljenje iz stana izriče se u trajanju koje ne može biti kraće od trideset dana niti duže od šest mjeseci.

Predlog: - u stavu 3, drugi red, umjesto riječi „šest mjeseci“ staviti „**godinu dana**“.

Komentar: - Rok treba produžiti na godinu dana, kako bi se spriječilo remećenje djece i njihova eventualna selidba iz stana za vrijeme trajanja školske godine.

Zabrana približavanja

Član 22

Zabrana približavanja žrtvi može se izreći učiniocu nasilja ako postoji opasnost da ponovo učini nasilje.

Sud je dužan da u rješenju o zabrani približavanja odredi mjesto ili područje u kojem se učinilac nasilja ne smije približiti žrtvi.

Zabrana približavanja izriče se u trajanju koje ne može biti kraće od trideset dana niti duže od jedne godine.

Predlog: - dodati stav 3: „U slučaju kada je učinilac nasilja jedan od roditelja, odlukom kojom izriče mjeru zabrane približavanja, sud će privremeno starateljstvo nad djetetom dodijeliti drugom roditelju, odnosno odraslom članu porodice, porodičnom prijatelju ili državnoj ustanovi za vrijeme koje odgovara trajanju zaštitne mjere.“

- dodati stav 4: „Za vrijeme trajanja mjere zabrane približavanja, ako nasilje nije izvršeno neposredno prema djetetu, sud će predvidjeti da će učinilac nasilja moći da posjeti dijete ako dijete dozvoli posjetu, a da će Centar za socijalni rad odlučiti o tome da li će posjeta biti omogućena uz nadzor službenika Centra ili bez nadzora.“

Komentar: - u Crnoj Gori, kao i u mnogim drugim zemljama, nasilnici su koristili starateljstvo nad djecom da nastave da zlostavljaju i obezbijede pristup žrtvi nasilja. U praksi su se često dešavale dramatične situacije da nasilnik, putem veza sa radnicima Centra za socijalni rad, spriječi pristup majke djetetu i to sve protivno volji djeteta. Zbog toga smatramo neophodnim da se ovim zakonom izričito predvidi privremeno starateljstvo nad djetetom, kao i to da ono protivno svojoj volji ne može biti prinuđeno da stupi u kontakt sa nasilnikom. U tom smislu postoje izričite preporuke UN (vidjeti u prilogu, u elektronskoj formi United Nations, *Good practices in legislation on violence against women, Report of the expert group meeting, Vienna, 26-28 May 2008*, str. 56, „Addressing child custody in protection order proceedings“).

Zabrana uznemiravanja i uhođenja

Član 23

Zabrana uznemiravanja i uhođenja žrtve može se izreći učiniocu nasilja, ako postoji opasnost da ponovo učini nasilje.

Zaštitna mjera iz stava 1 ovog člana izriče se u trajanju koje ne može biti kraće od trideset dana niti duže od jedne godine.

Obavezno liječenje od zavisnosti

Član 24

Obavezno liječenje od zavisnosti može se izreći učiniocu nasilja koji pod djelovanjem zavisnosti od alkohola, opojnih droga ili psihotropnih supstanci učini nasilje, a postoji opasnost da zbog te zavisnosti ponovo učini nasilje.

Zaštitna mjera iz stava 1 ovog člana traje dok postoji potreba liječenja, ali ne duže od jedne godine.

Obavezni psihosocijalni tretman

Član 25

Obavezni psihosocijalni tretman može se izreći učiniocu nasilja radi otklanjanja nasilničkog ponašanja i prevaspitanja ili ako postoji opasnost da ponovo učini nasilje.

Zaštitna mjera iz stava 1 ovog člana traje do prestanka razloga zbog kojeg je izrečena, ali ne duže od šest mjeseci.

Obavezni psihosocijalni tretman izvršava se u skladu sa zakonom kojim se uređuje liječenje, staranje i rehabilitacija zavisnika od psihoaktivnih supstanci (alkoholičari i narkomani) i lica sa drugim poremećajima ponašanja.

Predlog: - propisati da će Ministarstvo zdravlja donijeti bliže uputstvo ili smjernice za određivanje zaštitne mjere „obaveznog psihosocijalnog tretmana“.

Komentar: - biće neophodno usvojiti uputstva za sudije za procjenu potrebe određivanja zaštitnih mjera uopšte, a posebno „obaveznog psihosocijalnog tretmana“, jer je nejasno na osnovu kojih pokazatelja će sudija, pravnik, procjenjivati kada da ovu mjeru izrekne, a kada ne, s obzirom da se može pretpostaviti da se nasilnici neće dobrovoljno prijavljivati za takav tretman. Donošenjem preciznijeg uputstva bi se spriječilo da ova mjera u praksi ne bude uopšte primjenjivana ili da ne bude primjenjena u dovoljnoj mjeri.

IV POSTUPAK ZA ODREĐIVANJE ZAŠTITNIH MJERA

Izricanje zaštitne mjere

Član 26

Zaštitna mjera se može izreći uz kaznu ili kao samostalna sankcija.

Podnosioci zahtjeva

Član 27

Zahtjev za određivanje zaštitne mjere (u daljem tekstu: zahtjev) mogu podnijeti žrtva ili njen zastupnik, centar za socijalni rad, odnosno druga ustanova socijalne i dječje zaštite, policija, državni tužilac ili se određuje po službenoj dužnosti.

Naredba

Član 28

Policijski službenik može radi otklanjanja opasnosti po fizički integritet žrtve narediti učiniocu nasilja udaljenje ili zabranu vraćanja u stan ili drugi stambeni prostor, koja ne može trajati duže od tri dana.

Pisano naređenje o udaljenju ili zabrani vraćanja u stan ili drugi stambeni prostor policijski službenik mora odmah, a najkasnije u roku od dva časa, u prisustvu punoljetnog lica koje nije član porodice, uručiti učiniocu nasilja i žrtvi.

Pisano naređenje iz stava 2 ovog člana mora da sadrži: dan i čas udaljenja ili zabrane vraćanja u stan ili drugi stambeni prostor; granice područja u kojima se učinilac nasilja ne smije kretati, boraviti ili približiti žrtvi; adresu boravka učinioca nasilja za vrijeme trajanja udaljenja ili zabrane vraćanja.

Prilikom napuštanja stana ili drugog stambenog prostora učinilac nasilja ima pravo da uzme svoje lične stvari neophodne za svakodnevni život i obavezu da preda policijskom službeniku ključeve od stana ili drugog stambenog prostora.

Policijski službenik pisano naređenje iz stava 2 ovog člana prilaže uz službeni izvještaj o događaju i o tome odmah, a najkasnije u roku od 12 časova, obavještava sud i centar za socijalni rad.

Sud će, u roku iz stava 1 ovog člana, odlučiti da li će izreći zaštitnu mjeru.

Predlog: - stav 1, treći red, umjesto riječi „koja ne može trajati duže od tri dana“ zamijeniti riječima „**od tri dana**“.

Komentar: - Ako uporedite rokove iz čl. 28 i 29, vidite da sve i da žrtva istog dana kada je doživjela nasilje otrči u sud i zahtijeva od suda da izrekne zaštitnu mjeru, opet joj rok od 48 h za postupanje suda ne garantuje da će uspjeti da blagovremeno preduprijedi vraćanje nasilnika u stan, ako mu je službenik policije odredio zabranu povratka u vremenu kraćem od maksimalna tri dana. Takođe, nije predviđeno da će sud organizovati dežurstva nadležnih sudija za određivanje zaštitnih mjera, što bi morao biti slučaj, inače će one biti nedjelotvorne za sve nasilje koje se dogodi u dane vikenda.

Izricanje zaštitne mjere prije i u toku postupka

Član 29

Ako ocijeni da je neophodno da se žrtva bez odlaganja zaštiti, sud može prije pokretanja i u toku postupka izreći zaštitnu mjeru, najkasnije u roku od 48 časova od časa prijema zahtjeva.

Sud može zatražiti od centra za socijalni rad ili druge ustanove socijalne i dječje zaštite da mu pruži pomoć u pribavljanju potrebnih dokaza i da iznese svoje mišljenje o svrsishodnosti tražene zaštitne mjere.

Ako je zahtjev podnesen prije pokretanja postupka, a podnosilac tog zahtjeva u roku od pet dana ne podnese zahtjev za pokretanje postupka, sud će ukinuti izrečenu zaštitnu mjeru.

Sud je dužan da podnosioca zahtjeva upozori na posljedice propuštanja podnošenja zahtjeva iz stava 3 ovog člana.

Predlog/komentar: - stav 1: u slučaju da se ne prihvati gornji predlog izmjene čl. 28, rok za postupanje suda skratiti na 24 h iz gore navedenih razloga. Smatramo da je bolje rješenje obezbjediti da službenik policije izriče zabranu povratka u stan od tri dana, jer to nije predug vremenski period, a omogućava djelotvorno izricanje i zaštitne mjere.

Predlog: - poslije stava 2 dodati novi stav 3: „*Svjedočenje žrtve nasilja pred sudom, njena ovjerena izjava u slučaju da je iz opravdanih razloga onemogućena da pristupi sudu, odnosno sam zahtjev podnosioca zahtjeva može biti dovoljan dokaz za određivanje zaštitnih mjera udaljenja iz stana ili drugog stambenog prostora, zabrane približavanja, zabrane uznemiravanja i uhođenja.*“

Komentar: - specifičnost postupka i hitnost postupanja u postupku određivanja zaštitnih mjera zahtijevaju da se žrtva oslobodi dodatnog tereta dokazivanja potrebe određivanja zaštitne mjere, pa je potrebno omogućiti sudu da na osnovu sopstvene procjene iskaza žrtve, odnosno na osnovu njene ovjerene izjave u slučaju kada je opravdano sprječena da pristupi sudu (npr. nalazi se na liječenju) ili nalaza ljekara (ako je van svijesti - u komi), može izreći zaštitnu mjeru. Ovo je i preporuka UN (United Nations, *Good practices in legislation on violence against women, Report of the expert group meeting, Vienna, 26-28 May 2008, str. 55 – „Evidence of complainant/survivor sufficient for grant of protection order“.*)

Žalba

Član 30

Protiv rješenja o određivanju zaštitne mjere može se izjaviti žalba u roku od tri dana od dana dostavljanja rješenja.

O žalbi odlučuje sud u roku od tri dana od dana prijema žalbe.

Žalba ne odlaže izvršenje rješenja o određivanju zaštitne mjere.

***Produženje, prestanak i zamjena
zaštitne mjere izrečene prije i u toku postupka***

Član 31

Zaštitna mjera izrečena prije i u toku postupka može trajati dok ne prestanu razlozi zbog kojih je mjera određena, a najduže do okončanja postupka.

Prije okončanja postupka sud može zaštitnu mjeru izrečenu prije i u toku postupka zamijeniti drugom zaštitnom mjerom.

Obaveznost postupanja po zaštitnoj mjeri

Član 32

Učinitelj nasilja je dužan da postupi u skladu sa izrečenom zaštitnom mjerom.

Lice koje u djelokrugu svog rada sazna da učinilac nasilja ne postupa u skladu sa izrečenom zaštitnom mjerom dužno je da o tome obavijesti sud, centar za socijalni rad, odnosno drugu ustanovu socijalne i dječje zaštite, policiju ili državnog tužioca.

Komentar: Iako su i u čl.139-142 ZKP-a propisane Mjere nadzora, vrste mjera, njihovo izvršenje, provjera kao i obaveza izvještavanja suda od strane organa koji sprovodi izvršenje, u praksi se primjena ovih odredbi pokazala jako neefikasnom. Sudovi su zatrpani brojnim predmetima, pa mogućnost da oni neposredno procjenjuju uspješnost sprovođenja ovih mjera nije realna, što pogubno utiče na samu svrhu izricanja mjera. Očigledno da je zbog prirode samog nasilja u porodici, **neophodno osnovati Porodični sud** koji bi se kao specijalizovani sud isključivo bavio ovom vrstom nasilja, čime bi odredbe ovog zakona tek dobile pravi smisao u cilju efikasne zaštite žrtve, čime bi i princip hitnosti mogao biti ispoštovan u pravom i punom obimu. To je i preporuka eksperata UN (vidjeti u prilogu u elektronskoj formi: United Nations, *Good practices in legislation on violence against women, Report of the expert group meeting, Vienna, 26-28 May 2008*, str. 21 – „Specialized courts“.)

Izvršenje rješenja

Član 33

Rješenje o izrečenoj zaštitnoj mjeri sud je dužan da dostavi odmah organu ili ustanovi nadležnoj za sprovođenje izvršenja, a najkasnije u roku od tri dana od dana donošenja rješenja.

Rješenje o izrečenoj zaštitnoj mjeri iz člana 20 stav 1 al. 1, 2 i 3 ovog zakona dostavlja se na izvršenje policiji.

Rješenje o izrečenoj zaštitnoj mjeri iz člana 20 stav 1 al. 4 i 5 ovog zakona dostavlja se organu odnosno ustanovi koja izvršava zaštitnu mjeru u skladu sa zakonom kojim se uređuje liječenje, staranje i rehabilitacija zavisnika od psihoaktivnih supstanci (alkoholičari i narkomani) i lica sa drugim poremećajima ponašanja.

Dostavljanje rješenja i evidencija

Član 34

Rješenje o izričenoj zaštitnoj mjeri sud je dužan da dostavi centru za socijalni rad na čijoj teritoriji žrtva i učinilac nasilja imaju prebivalište ili boravište.

Evidenciju o prijavljenim slučajevima nasilja, žrtvama, učiniocima nasilja, izrečenim zaštitnim mjerama kao i o drugim mjerama zaštite i pomoći vodi organ i ustanova iz člana 5 stav 1 ovog zakona u skladu sa svojim nadležnostima.

Predlog: - u stavu 3 propisati koji će državni organ voditi jedinstvenu evidenciju – ovjedinjenu bazu podataka svih organa, ustanova i NVO iz člana 5, st. 1 na temu nasilja u porodici, kao i obavezu svih organa iz čl. 5, st. 1 da tom državnom organu redovno dostavljaju podatke. Propisati i da će se podzakonskim aktom ministarstva u čijem okrilju će biti vođena jedinstvena evidencija precizirati njen sadržaj i način vođenja.

Komentar: - Neophodno je uspostaviti jedinstvenu evidenciju- bazu podataka koja će predstavljati zbirnu evidenciju prikupljenih podataka svih organa, policije, sudova, centara za socijalni rad, NVO koje se bave ovom problematikom, prije svega radi sagledavanja u kojoj mjeri je nasilje prisutno u Crnoj Gori, kolika je njegova rasprostranjenost, koji oblici nasilja postoje i koji su najčešći, koji se sve oblici ponašanja uopšte prepoznaju kao nasilnički kako od nasilnika tako i od žrtve, a sve u cilju sagledavanja uzroka nasilničkog ponašanja, stepena tolerancije društva prema nasilju, učestalosti i trajanju nasilja prema različitim oblicima, prepoznavanja opštih karakteristika ponašanja nasilnika, žrtve, kako u smislu starosne dobi, zanimanja, obrazovanja, bračnog stanja, stepena ugroženosti djece, socijalnog i ekonomskog statusa ugrožene porodice, vrste tražene pomoći i vrsta dobijene pomoći, da li je ona adekvatna i da li je javnost u dovoljnoj mjeri upoznata koje sve vrste pomoći može zatražiti i dobiti žrtva, kao i koje su sankcije i kazne propisane za izvršioce nasilja. Ovi podaci se posmatraju i u svjetlu problema zloupotrebe droga i alkohola, broja prijavljenih, procesuiranih slučajeva, donetih odluka, izrečenih sankcija, kazni, zaštitnih mjera, blagovremenosti njihovog izvršenja i konačno postignutim rezultatima u smislu smanjenja prisutnosti ove vrste nasilja. Ovakva odredba mora naći mjesta u ovom zakonu, dok bi se podzakonskim aktom predvidjeli mehanizmi vođenja centralne evidencije i razradile pojedinosti koje su naprijed navedene. U prilog ovome je činjenica da kad nema podataka o nekoj pojavi javnost i institucije su nezainteresovani i prema njoj se odnose kao da i ne postoji, tj. država

demonstrira nebrigu umjesto transformacije dominacije i tolerancije nasilja ka kulturi ozbiljne riješenosti za rješavanje ovog problema, posebno ako se ima u vidu da se nasilje iz privatne sfere prenosi na javnu pa se prevencijom porodičnog nasilja bori protiv nasilja uopšte. Vođenje ovakve evidencije preporučuje i iskustvo UN (vidjeti u prilogu u elektronskoj formi: United Nations, *Good practices in legislattion on violence against women, Report of the expert group meeting*, Vienna, 26-28 May 2008, str. 24 – „Collection of statistical data“.)

Shodna primjena zakona

Član 35

Na postupak određivanja i sprovođenja zaštitnih mjera, ukoliko ovim zakonom nije drukčije uređeno, primjenjuju se odredbe Zakona o prekršajima, Krivičnog zakonika, Zakonika o krivičnom postupku i Zakona o izvršenju krivičnih sankcija.

V KAZNENE ODREDBE

Prekršajna odgovornost člana porodice

Član 36

Novčanom kaznom od najmanje trostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori ili kaznom zatvora od najmanje deset dana kazniće se za prekršaj član porodice ako:

- upotrijebi fizičku silu, bez obzira da li je nastupila tjelesna povreda drugog člana porodice;
- prijeti napadom ili izaziva opasnost koja može prouzrokovati osjećaj lične nesigurnosti ili psihički bol drugog člana porodice;
- verbalno napada, psuje, naziva pogrđnim imenom i na drugi način vrijeđa drugog člana porodice;
- ograničava drugom članu porodice slobodu komuniciranja sa trećim licima;
- polno uznemirava drugog člana porodice;
- uhodi i na drugi način grubo uznemirava drugog člana porodice;
- oštećuje ili uništava imovinu drugog člana porodice ili pokušava da to učini;
- uskraćuje osnovna sredstva za egzistenciju drugom članu porodice;
- drskim ponašanjem ugrožava porodični mir člana porodice sa kojim ne živi u porodičnoj zajednici (član 8 stav 1).

Novčanom kaznom od najmanje petostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori ili kaznom zatvora od najmanje dvadeset dana kazniće se za prekršaj

punoljetni član porodice ako u prisustvu djeteta učini nasilje iz stava 1 ovog zakona.

Novčanom kaznom od najmanje desetostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori ili kaznom zatvora od najmanje trideset dana kazniće se za prekršaj član porodice koji učini nasilje iz stava 1 ovog zakona ako je žrtva djeteta.

Predlog: - Stav 1 započeti sljedećim rječima: „*Ako nisu ostvareni elementi bića krivičnih djela Nasilje u porodici, Zlostavljanje i mučenje, Ugrožavanje sigurnosti, Kršenje porodičnih obaveza, Nasilničko ponašanje, Rodoskrvljenje, Silovanje i dr, ...*“

Komentar: - Ovako kako su definisane, prekršajne odredbe odgovaraju definicijama krivičnih djela koja su već propisana Krivičnim zakonom Crne Gore, posebno onih koja su navedena u predlogu. Takođe, u čl. 395 KZ CG propisano je krivično djelo Neizvršenje sudske odluke, a u čl. 57 KZ navedeni su uslovi za opozivanje uslovne osude zbog neispunjenja odredjenih obaveza.

Na ovaj način dolazi se do opasnosti ugrožavanja načela pravičnosti i pravne sigurnosti, negiranja principa *Ne bis in idem*, i, najvjerojatnije, blažeg kažnjavanja za djela koja po stepenu društvene opasnosti zaslužuju ozbiljne sankcije u krivičnom postupku. Načelo *Ne bis in idem*, savremeni ustavi i međunarodno pravni propisi svrstavaju u osnovna ljudska prava, često pod nazivom „zabrana dvostruke ugroženosti“. Zabranjeno je dvostruko kažnjavanje i dvostruko vodjenje postupaka. S druge strane, u praksi je primjećeno uporno prekršajno sankcionisanje roditelja koji vrše krivično djelo prinuđivanja djece na prosjačenje (čl. 219, st. 2 KZCG), što opravdava očekivanje da bi uvođenjem prekršajnih sankcija na ovaj način na koji je to predviđeno Nacrtom zakona, zapravo došlo do neopravdanog uvlažavanja kazni u slučajevima izvršenja djela koja su Krivičnim zakonikom opravdano propisana kao krivična djela. Zbog toga smatramo neophodnim da se u stavu 1 nadležni organi izričito upozore da imaju u vidu formulacije krivičnih djela pre nego se odluče za prekršajno gonjenje. Alternativa tome je da se formulacije prekršaja pojedinačno preformulišu na način koji očigledno predstavlja radnje izvršenja blaže od onih već predviđenih krivičnim djelima.

Predlog: - dodati stav 4 koji glasi: „*Sud će se opredjeliti za kaznu zatvora, umjesto novčane kazne, ako bi novčana kazna pogoršala finansijski položaj žrtve nasilja i/ili njene djece.*“

Komentar: - cilj sankcionisanja nasilja u porodici ne smije biti pogoršanje uslova života žrtve i/ili njene djece, i na taj način i njihovo *de facto* kažnjavanje. Ovo je izričta preporuka UN zasnovana na iskustvu brojnih žrtava nasilja u brojnim državama svijeta (vidjeti u prilogu u elektronskoj formi: United Nations, *Good practices in legislattion on violence against women, Report of the expert group meeting*, Vienna, 26-28 May 2008, str. 59 – „*Considerations in imposition of fines in cases of domestic violence*“).

Prekršajna odgovornost za zanemarivanje djeteta

Član 37

Novčanom kaznom od najmanje petostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori ili kaznom zatvora od najmanje deset dana kazniće se za prekršaj član porodice ako ne vodi dovoljnu brigu o ishrani, higijeni, odijevanju, medicinskoj pomoći ili redovnom pohađanju škole ili ne sprječava dijete u štetnom druženju ili skitnji ili prosjačenju ili krađi ili na drugi način u većoj mjeri zanemaruje podizanje i vaspitanje djeteta (član 8 stav 2).

Komentar: - uporediti formulaciju ovog prekršaja i krivičnih djela Zapuštanje i zlostavljanje maloljetnog lica iz čl. 219 KZCG i Napuštanje nemoćnog lica iz čl. 156. Predlog isti kao gore, uz čl. 36.

Odgovornost za nepostupanje po naredbi

Član 38

Novčanom kaznom od najmanje petnaestostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori ili kaznom zatvora od najmanje četrdeset dana kazniće se za prekršaj učinilac nasilja ako ne postupi po naredbi policijskog službenika o udaljenju ili zabrani vraćanja u stan ili drugi stambeni prostor (član 28 st. 1 i 2).

Prekršajna odgovornost drugog lica

Član 39

Novčanom kaznom od dvostrukog do desetostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori kazniće se za prekršaj:

- odgovorno lice u državnom organu, drugom organu, zdravstvenoj, obrazovnoj i drugoj ustanovi i nevladinoj organizaciji, zdravstveni i socijalni radnik, nastavnik, vaspitač i svako fizičko lice ako ne prijavi policiji učinjeno nasilje za koje sazna u vršenju svoje nadležnosti ili djelatnosti (član 9 stav 2);

- lice koje u djelokrugu svog rada sazna da učinilac nasilja ne postupa u skladu sa izrečenom zaštitnom mjerom i o tome ne obavijesti sud, centar za socijalni rad ili drugu ustanovu socijalne i dječje zaštite, policiju ili državnog tužioca (član 32 stav 2).

Predlog: - iz stava 2, drugi red, brisati riječi „i nevladinoj organizaciji“ iz razloga navedenih naprijed uz član ...

Predlog: - Kako su iz Nacrta zakona izostale odredbe o donošenju podzakonskih akata, u cilju djelotvornog sprovođenja zakona neophodno je dodati sljedeće odredbe:

Član 41

Ministar unutrasnjih poslova donijeće propise o načinu sprovođenja zaštitnih mjera iz svoje nadležnosti, u roku od 3 mjeseca od dana stupanja na snagu ovoga zakona.

Ministar zdravlja donijeće propise o načinu sprovođenja zaštitne mjere obaveznog liječenja od zavisnosti u roku od 3 mjeseca od dana stupanja na snagu ovoga zakona.

Ministar rada i socijalnog staranja i ministar zdravlja donijeće propise kojima se određuje način i mjesto sprovođenja psihosocijalnog tretmana u roku od 3 mjeseca od dana stupanja na snagu ovoga zakona.

Dodati iste odredbe za Ministra prosvete.

Neophodno je i **Osnivanje komisije za praćenje primjene zakona**, čije osnivanje izričito preporučuju UN preporuke (vidjeti u prilogu u elektronskoj formi: United Nations, *Good practices in legislation on violence against women, Report of the expert group meeting*, Vienna, 26-28 May 2008, str. 59 – „Considerations in imposition of fines in cases of domestic violence“):

Član 42

Ministar pravde osnovaće komisiju za praćenje i unapređivanje rada organa nadležnih za sprovođenje krivičnog i prekršajnog postupka, te izvršenja sankcija vezanih za zaštitu od nasilja u porodici i donijeti poslovnik o njenom radu u roku od 6 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Članovi komisije imenuju se iz reda sudija, državnih tužilaca, advokata, službenika ministarstva unutrasnjih poslova specijalizovanih za područje kriminaliteta nasilja u porodici, službenika ministarstva pravde i službenika ministarstva rada i socijalnog staranja i predstavnika NVO-a koje se bave ovim problemom.

Komisija daje ministarstvu pravde prijedlog i mišljenja za unaprjeđenje primjene zakona i za izmjenu zakona.

Predlog: - dodati posebne odjeljke o djeci žrtvama nasilja i djeci nasilnicima.

Komentar: - Nedostaju posebne odredbe o djeci kao žrtvama nasilja i djeci nasilnicima, u odnosu na koje se mora predvidjeti poseban odeljak, uvažavajući njihovu posebnost i osjetljivost u poredjenju sa odraslim osobama. U tom smislu je neophodno naglasiti sadržaj roditeljstva i predvidjeti poseban tretman ove značajne populacije društva u slučaju nasilja nad njima, propisati posebne mjere zaštite mimo postojećih, posebne psiho-socijalne, obrazovne, ekonomske tretmane, medicinsku pomoć, fizičku zaštitu, hitnost postupanja, izolovanja iz porodice u kojoj oba roditelja vrše nasilje nad djetetom, jer se nasilje u pravilu reprodukuje na potomstvo. Takodje i za djecu nasilnike predvidjeti posebne psiho-socijalne tretmane adekvatne njihovom uzrastu i karakteru ličnosti. U sličnom smislu neophodno je tretirati i ostale osjetljive društvene populacije- stara, nemoćna ili na dr. način ugrožena lica, neophodno je izdvojiti i u posebnoj glavi propisati postupak cjelovite zaštite prema njima, uključujući i pružanje medicinske pomoći adekvatne njihovim posebnim potrebama. Shodno navedenom nameće se potreba uključivanja medicinskog osoblja u interdisciplinarne timove, kako zbog njihove profesionalne prirode tako i zbog neophodnosti njihove edukacije kako u dijelu prepoznavanja povreda zadobijenih u nasilju, tako i obavezi prijavljivanja nasilja nadležnim institucijama, te detaljnom opisivanju zadobijenih povreda, što je od ogromnog značaja za utvrđivanje izvršenja fizičkog nasilja. Njihovo učešće bi svakako omogućilo ne samo blagovremenost u pružanju medicinske pomoći već i izbjegavanje dodatnih traumatizacija povrijedjene djece i ostalih ugroženih kategorija lica koja bi bila izložena redovnoj zdravstvenoj proceduri, koje su upravo iz razloga što su nasilnici njihovi roditelji ili staraoci u suprotnom onemogućeni da sami potraže medicinsku pomoć, čak i prijave nasilje.

VI ZAVRŠNA ODREDBA

Stupanje na snagu

Član 40

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u »Službenom listu Crne Gore«.